

Masala va uning boshlang'ich matematik ta'lim mazmunidagi o'rni va ahamiyati

Raximova Sarvinoz

Urganch davlat universiteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqola boshlang'ich matematik ta'limda masalalar yechishning o'rni va ahamiyatiga bag'ishlangan. Maqolada masalalarni yechishning o'quvchilarning matematik tafakkurini rivojlantirishdagi roli, ularning mantiqiy fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalariga ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, masalalarni ta'lim jarayoniga integratsiyalashning afzalliklari va ushbu jarayonda zamonaviy yondashuvlar muhokama qilinadi. Maqola boshlang'ich sinf o'qituvchilari va ta'lim sohasi mutaxassislari uchun foydali bo'lib, masalalarni ta'limda samarali qo'llash bo'yicha takliflar beradi.

Kalit so'zlar: masalalar, boshlang'ich ta'lim, matematik tafakkur, muammoni hal qilish, mantiqiy fikrlash, ta'lim metodlari.

Аннотация: Статья посвящена роли и значению решения задач в начальном математическом образовании. В статье анализируется роль решения задач в развитии математического мышления учащихся, их влияние на их логическое мышление и навыки решения задач. Также обсуждаются преимущества интеграции задач в образовательный процесс и современные подходы к этому процессу. Статья полезна учителям начальной школы и специалистам в области образования, а также даются предложения по эффективному использованию задач в образовании.

Ключевые слова: задачи, начальное образование, математическое мышление, решение задач, логическое мышление, образовательные методы.

Abstract: This article is devoted to the role and importance of problem solving in primary mathematics education. The article analyzes the role of problem solving in the development of students' mathematical thinking, their impact on their logical thinking and problem-solving skills. It also discusses the advantages of integrating problems into the educational process and modern approaches to this process. The article is useful for primary school teachers and education specialists, and provides suggestions for the effective use of problems in education.

Keywords: problems, primary education, mathematical thinking, problem solving, logical thinking, educational methods.

Kirish

Boshlang'ich ta'lim bolalarning bilim va ko'nikmalarini shakllantirishda muhim bosqich hisoblanadi. Ayniqsa, matematika fanida masalalar yechish o'quvchilarning nafaqat matematik bilimlarini mustahkamlashga, balki ularning mantiqiy fikrlash, tahlil qilish va ijodiy yondashuv ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Masalalar orqali o'quvchilar real hayotiy vaziyatlarni tahlil qilishni, muammolarga yechim topishni va o'z qarorlarini asoslashni o'rganadilar. Ushbu maqola masalalar yechishning boshlang'ich matematik ta'limdagi o'rnini tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, ularning o'quv jarayonidagi ahamiyatini kengroq muhokama qiladi. Masalalar va ularning boshlang'ich matematik ta'limdagi o'rni va ahamiyati mavzusi bugungi kunda o'ta dolzarb hisoblanadi. Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning nafaqat nazariy bilimlarni o'zlashtirishi, balki ularni amaliy hayotda qo'llay olishi, muammolarni hal qilish va mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishi talab etilmoqda. Quyidagi omillar mavzuning dolzarbligini ta'kidlaydi:

Zamonaviy ta'lim talablari: Global ta'lim standartlari (masalan, PISA va TIMSS kabi xalqaro baholash dasturlari) o'quvchilarning muammoni hal qilish va tanqidiy fikrlash ko'nikmalariga alohida e'tibor beradi. Masalalar bu ko'nikmalarni shakllantirishda asosiy vosita sifatida xizmat qiladi.

Texnologik rivojlanish va raqamli ta'lim: Raqamli texnologiyalarning ta'lim jarayoniga integratsiyalashuvi masalalarni interaktiv va qiziqarli shaklda taqdim etish imkonini beradi. Bu esa o'quvchilarning faolligini oshiradi va masalalarni yechish jarayonini yanada samarali qiladi.

Real hayotiy ko'nikmalar: Boshlang'ich ta'limda masalalar orqali o'quvchilar kundalik hayotda duch keladigan muammolarni tahlil qilish va yechim topishni o'rganadilar. Bu ularning kelajakda muvaffaqiyatli fuqaro bo'lib yetishishiga zamin yaratadi.

O'quvchilarning qiziqishini oshirish zarurati: Ko'pincha matematika fani o'quvchilar uchun qiyin va quruq sifatida qabul qilinadi. Masalalar, ayniqsa real hayot bilan bog'liq bo'lsa, o'quvchilarning faniga qiziqishini oshiradi va o'qish motivatsiyasini kuchaytiradi.

O'qituvchilar malakasini oshirish: Masalalar yechishni samarali tashkil qilish o'qituvchilardan yangi metod va yondashuvlar (masalan, o'yinlashtirish, guruh ishi) ni qo'llashni talab qiladi. Bu esa o'qituvchilarning professional rivojlanishiga xizmat qiladi.

Shunday qilib, masalalar yechishning boshlang'ich ta'limdagi o'rni nafaqat o'quvchilarning matematik bilimlarini mustahkamlash, balki ularning XXI asr ko'nikmalarini (tanqidiy fikrlash, ijodkorlik, muammoni hal qilish) rivojlantirish nuqtai nazaridan ham dolzarbdir. Ushbu mavzu ta'lim tizimini yanada samarali va zamon talablariga mos qilishga xizmat qiladi.

Asosiy qism

Masalalar va ularning ta'limdagi o'rni

Masalalar boshlang'ich sinf o'quv dasturining ajralmas qismi sifatida matematik tushunchalarni amaliyotda qo'llash imkonini beradi. Masalalar orqali o'quvchilar arifmetik amallar, geometrik shakllar va boshqa matematik tushunchalarni real hayotiy kontekstda ko'rib chiqadilar. Masalan, oddiy savdo-sotiq masalasi orqali o'quvchilar qo'shish va ayirish amallarini o'rganish bilan birga, pul birligi va uning qiymati haqida tushuncha hosil qiladilar.

Masalalar orqali rivojlanadigan ko'nikmalar

Masalalar yechish o'quvchilarda quyidagi ko'nikmalarni rivojlantiradi:

1. **Mantiqiy fikrlash:** Masalalar o'quvchilarga muammoni tahlil qilish, kerakli ma'lumotlarni aniqlash va yechim sari qadamlar rejasini tuzishni o'rgatadi.
2. **Muammoni hal qilish:** O'quvchilar turli yondashuvlarni sinab ko'rish va eng samarali yechimni topishni o'rganadilar.
3. **Ijodiy yondashuv:** Ba'zi masalalar bir nechta yechim usullariga ega bo'lib, bu o'quvchilarni ijodiy fikrlashga undaydi.
4. **Matematik bilimlarni mustahkamlash:** Masalalar orqali o'quvchilar nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llashni o'rganadilar.

Masalalarni ta'lim jarayoniga integratsiyalash

Masalalarni ta'lim jarayoniga samarali kiritish uchun quyidagi yondashuvlar qo'llanilishi mumkin:

- **Real hayotiy kontekst:** Masalalar kundalik hayot bilan bog'liq bo'lishi o'quvchilarning qiziqishini oshiradi. Masalan, supermarketdagi xaridlar yoki vaqtni hisoblash bilan bog'liq masalalar.

- **Interfaol metodlar:** Guruh ishi, o'yin shaklidagi masalalar yoki raqamli platformalardan foydalanish o'quvchilarning faolligini oshiradi.

- **Differensial yondashuv:** Har xil qiyinlik darajasidagi masalalar har bir o'quvchining ehtiyojlariga moslashtirilishi kerak.

Muhokama

Masalalar yechishning boshlang'ich ta'limdagi ahamiyati ko'p jihatdan o'quvchilarning o'z-o'zini rivojlantirish imkoniyatlarini kengaytirish bilan bog'liq.

Shu bilan birga, ba'zi muammolar mavjud: masalan, ba'zi o'quvchilar uchun masalalar qiyin bo'lib tuyulishi mumkin, bu esa ularning matematikaga bo'lgan qiziqishini pasaytirishi mumkin. Bu muammoni hal qilish uchun o'qituvchilar masalalarni o'quvchilarning yoshiga va bilim darajasiga moslashtirishi, shuningdek, ularni qiziqarli va o'yin shaklida taqdim etishi zarur. Zamonaviy ta'limda raqamli texnologiyalardan foydalanish (masalan, interaktiv doskalar yoki ta'lim ilovalari) masalalar yechishni yanada qiziqarli qilishi mumkin.

Xulosa va takliflar

Masalalar boshlang'ich matematik ta'limda o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini, muammoni hal qilish ko'nikmalarini va ijodiy yondashuvini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Ular nafaqat matematik bilimlarni mustahkamlashga yordam beradi, balki o'quvchilarni real hayotiy vaziyatlarga tayyorlaydi. Quyidagi takliflar masalalarni ta'limda samarali qo'llashga yordam beradi:

1. Masalalarni real hayotiy kontekst bilan bog'lash orqali o'quvchilarning qiziqishini oshirish.
2. Turli qiyinlik darajasidagi masalalarni qo'llash orqali differensial ta'limni qo'llab-quvvatlash.
3. Raqamli texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanishni kengaytirish.
4. O'qituvchilar uchun masalalarni samarali taqdim etish bo'yicha maxsus treninglar tashkil qilish.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Polya, G. (1973). *How to Solve It: A New Aspect of Mathematical Method*. Princeton University Press, 253 bet.
2. Schoenfeld, A. H. (1985). *Mathematical Problem Solving*. Academic Press, 409 bet.
3. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. (2023). *Boshlang'ich sinflar uchun matematika darsligi*. Toshkent, 180 bet.
4. National Council of Teachers of Mathematics. (2000). *Principles and Standards for School Mathematics*. NCTM, 402 bet.